

PM 2008: RI (Dnr 305-2465/2008)

Svensk export och internationalisering – Utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande (SOU 2008:90)

Remiss från Utrikesdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen av betänkandet ”Svensk export och internationalisering” (SOU 2008:90) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Den 5 juli 2007 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att undersöka om Sverige tappat marknadsandelar i varuexporten jämfört med våra konkurrentländer, orsakerna till eventuella förluster av exportmarknadsandelar, utvecklingen av Sveriges bytesförhållande, effekterna av exportutvecklingen på svensk ekonomi och samhällsutveckling, samt vilka åtgärder som är lämpliga för att möta denna utveckling.

Utredningen ger följande rekommendationer gällande offentliga insatser för att stärka svenska företags internationella konkurrenskraft.

- Den viktigaste basen för framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Inget främjande kan kompensera för brister i företagsklimatet. Ett centralt inslag i näringspolitiken är att skapa goda förutsättningar för den forskning och utbildning som är ett nödvändigt villkor för framtida konkurrenskraft.
- Främjandet av svenska företags tillväxt på utländska marknader bör vara integrerat med näringspolitiken. Den svenska ekonomin är i stor utsträckning globaliserad, och främjandet bör ses som den inhemska näringspolitikens internationella dimension. Få långsiktiga näringspolitiska mål kan uppnås om ambitionerna för företagets tillväxt begränsas till den inhemska marknaden.
- Utredningen presenterar tydliga motiv till ett offentligt främjande. Det ska i huvudsak vara behovsstyrt och koncentrerat till växande små och medelstora företag med potential på utländska marknader.
- Utredningen ser anledning till riktade satsningar för att marknadsföra svenska kunskapsområden med konkurrenskraftiga företag på utländska marknader. Insatser skall baseras på geografiska och sektorsmässiga prioriteringar inom ramen för en internationaliseringsstrategi. Prioriteringar ska baseras på ekonomisk analys av företagets komparativa fördelar.

Stockholms stad har inbjudits att lämna synpunkter på Exportutredningens betänkande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB svarar med ett kontorsyttrande från Stockholm Business Region.

Stadsledningskontoret anser att Exportutredningens analys överensstämmer väl med stadsledningskontorets syn på hur staden kan stötta näringslivet och stärka regionen inför globaliseringens nya utmaningar. Kontoret vill dock ytterligare understryka vikten av kommunernas näringspolitiska insatser. Hur kommunerna bemöter företagen och tillämpar regelverket har en avgörande effekt på det lokala företagsklimatet. I Exportutredningen slås även fast att god infrastruktur är en förutsättning för effektiv näringslivsverksamhet. Stadsledningskontoret framhåller vikten av tillgänglighet och goda kommunikationer och regeringens närtidssatsning på infrastruktur 2009-2010 välkomnas. Kontoret ifrågasätter dock om den ambitionsnivå som regeringen deklarerat i höstens infrastrukturproposition är tillräckligt hög.

Stockholm Business Region framhåller att kompetensförsörjningen börjar bli en allt mer akut fråga för framtiden och om inte stora satsningar genomförs så riskerar Stockholm-Mälarenregionen om ett antal år att lida stor brist på kvalificerad arbetskraft. Stockholm-Mälarenregionen är stark inom forskning och utveckling. Regionen har i dag ett antal starka kluster inom olika ämnesområden. För att kunna bibehålla och förstärka antalet entreprenörer, innovationer och innovativa miljöer i regionen är det av största vikt att innovationsmiljön förbättras. För att regionen ska kunna stärka sin internationella konkurrenskraft anser Stockholm Business Region att marknadsföringen måste bli bättre och mer enhetlig.

Mina synpunkter

Utrikeshandelns betydelse kan inte överskattas i en liten öppen ekonomi som den svenska. Stockholms län är Sveriges mest företagstäta region och en av de mest utrikeshandelsintensiva i riket. Ungefär sex av tio anställda i Stockholms län arbetar i företag som bedriver export- eller importverksamhet. Stockholms inriktning mot ett kunskaps- och tjänstebaserat näringsliv står i samklang med utrikeshandelns generella utveckling mot en stigande andel handel med tjänster.

Hittills har Sverige och Stockholm klarat av globaliseringens nya villkor bra, men framöver kan vi förvänta oss allt större utmaningar och en ökad konkurrens inom även högteknologisk produktion. Stockholms profilbranscher inom IT/Telecom, läkemedel/biomedicin, finans, och miljöteknik kommer att behöva vässa sig ytterligare för att kunna konkurrera framgångsrikt internationellt. Stockholmsregionen behöver positionera sig ytterligare som attraktiv etableringsort för företagen, men också som attraktiv bostads-, student- och besöksort.

Exportutredningen konstaterar att den viktigaste basen för en framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Denna analys överensstämmer väl med Stockholms stads syn på hur staden kan stötta näringslivet och stärka regionen inför globaliseringens nya utmaningar. Jag vill understryka vikten av en hög nivå på den kommunala servicen. Hur kommunerna bemöter företagen och tillämpar regelverket har en avgörande effekt på det lokala företagsklimatet.

I Stockholms stad drivs näringslivsfrågorna främst genom näringslivsbolaget Stockholm Business Region (SBR), som årligen mäter hur företagen uppfattar stadens olika förvaltningars service gentemot företagen. Även inom Stockholm Business Alliance (SBA), som är ett samarbete mellan 47 kommuner i regionen genomförs regelbundna servicemätningar inom viktiga områden som bygglov, markupplåtelse, miljötillsyn, brandtillsyn och utskänkningstillstånd i syfte att jämföra servicen mellan kommunerna. Gemensamma mätningar innebär möjligheter till ett erfarenhetsutbyte mellan partnerkommunerna om hur servicen kan förbättras.

Jag vill också framhålla betydelsen av regionalt samarbete för en ökad internationell konkurrenskraft. Stockholms stad är i många avseenden beroende av en stark och växande Stockholm-Mälarenregion. Det regionala samarbetet har kommit långt under de senaste åren och det finns en samsyn kring många viktiga frågor. Samarbetet mellan kommunerna i Stockholm Business Alliance (SBA), med varumärket Stockholm the Capital of Scandinavia, gör det möjligt för regionen att gemensamt samla sina resurser och marknadsföra sig mot omvärlden.

Några av de styrkor som Stockholm-Mälarenregionen är kända för när det gäller arbetskraft är hög utbildningsnivå och bra språkkunskaper. Kompetensförsörjningen börjar dock bli en allt mer akut fråga för framtiden och om inte stora satsningar genomförs så riskerar Stockholm-Mälarenregionen om ett antal år att lida stor brist på kvalificerad arbetskraft.

Stockholm-Mälarenregionen är stark inom forskning och utveckling. Regionen har i dag ett antal starka kluster inom olika ämnesområden. För att kunna bibehålla och förstärka antalet entreprenörer, innovationer och innovativa miljöer i regionen är det av största vikt att innovationsmiljön förbättras.

I Exportutredningen slås även fast att god infrastruktur är en förutsättning för effektiv näringslivsverksamhet. För att Sverige och stockholmregionen ska kunna stå sig i den internationella konkurrensen krävs ett väl fungerande transportsystem för såväl persontransporter som gods. Dyra transportkostnader hämmar företag att ge sig in på exportmarknaden. Framkomligheten på vägar och järnvägar behöver bli bättre och fler direkta internationella flygförbindelser kan kompensera för vårt relativt perifera läge. Redan idag har Stockholm kapacitetsproblem i transportsystemen och alla prognoser pekar på en kraftig befolkningstillväxt i regionen. Jag vill framhålla vikten av tillgänglighet och goda kommunikationer och välkomnar därför regeringens när-tidssatsning på infrastruktur 2009-2010.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen av betänkandet ”Svensk export och internationalisering” (SOU 2008:90) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Stockholm den 26 november 2008

STEN NORDIN

Bilaga

Sammanfattning av betänkandet ”Svensk export och internationalisering”

Betänkandet kan läsas i sin helhet på nedanstående adress:

<http://www.regeringen.se/sb/d/10166/a/113210>

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Vikten av en aktiv näringspolitik från kommunens sida kan inte nog understrykas. Ett gott företagsklimat är i högsta grad beroende av hur företagen upplever den kommunala servicen. Hur hanteringen av bygglov, markupplåtelser, olika typer av tillsyn samt utskänkningstillstånd fungerar är avgörande för att locka till sig nya företag och få de befintliga att utvecklas. Ett gott företagsklimat handlar också om att infrastrukturen ska fungera och att personer som arbetar i Stockholm ska kunna hitta ett bra boende, ha möjlighet till goda kommunikationer och kunna känna sig trygga när de skickar sina barn till skolan. I en global värld är det också viktigt att Stockholms stad satsar på att marknadsföra sig, både gentemot turister och investerare. Staden bör arbeta aktivt för att få fler stora evenemang, fler köpstarka besökare och fler företag att etablera sina huvudkontor i Stockholm. Det är också viktigt att staden stimulerar det näringsliv som redan finns här, genom att bland annat aktivt ta del i arbetet med att bygga nätverk, utveckla geografiska kluster, erbjuda rådgivning och anordna mötestillfällen.

Det antecknades till förteckningen att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Den 5 juli 2007 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att undersöka om Sverige tappat marknadsandelar i varuexporten jämfört med våra konkurrentländer, orsakerna till eventuella förluster av exportmarknadsandelar, utvecklingen av Sveriges bytesförhållande, effekterna av exportutvecklingen på svensk ekonomi och samhällsutveckling, samt vilka åtgärder som är lämpliga för att möta denna utveckling.

Utredningen ger följande rekommendationer gällande offentliga insatser för att stärka svenska företags internationella konkurrenskraft.

- Den viktigaste basen för framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Inget främjande kan kompensera för brister i företagsklimatet. Ett centralt inslag i näringspolitiken är att skapa goda förutsättningar för den forskning och utbildning som är ett nödvändigt villkor för framtida konkurrenskraft.
- Främjandet av svenska företags tillväxt på utländska marknader bör vara integrerat med näringspolitiken. Den svenska ekonomin är i stor utsträckning globaliserad, och främjandet bör ses som den inhemska näringspolitikens internationella dimension. Få långsiktiga näringspolitiska mål kan uppnås om ambitionerna för företagets tillväxt begränsas till den inhemska marknaden.
- Utredningen presenterar tydliga motiv till ett offentligt främjande. Det ska i huvudsak vara behovsstyrt och koncentrerat till växande små och medelstora företag med potential på utländska marknader.
- Utredningen ser anledning till riktade satsningar för att marknadsföra svenska kunskapsområden med konkurrenskraftiga företag på utländska marknader. Insatser skall baseras på geografiska och sektorsmässiga prioriteringar inom ramen för en internationaliseringsstrategi. Prioriteringar ska baseras på ekonomisk analys av företagets komparativa fördelar.

Stockholms stad har inbjudits att lämna synpunkter på Exportutredningens betänkande.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB svarar med ett kontorsyttrande från Stockholm Business Region.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har inbjudits att lämna synpunkter på Exportutredningens betänkande. Exportutredningen konstaterar att den viktigaste basen för en framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Denna analys överensstämmer väl med stadsledningskontorets syn på hur staden kan stötta näringslivet och stärka regionen inför globaliseringens nya utmaningar. Kontoret vill dock ytterligare understryka vikten av kommunernas

näringspolitiska insatser. Hur kommunerna bemöter företagen och tillämpar regelverket har en avgörande effekt på det lokala företagsklimatet.

I Exportutredningen slås även fast att god infrastruktur är en förutsättning för effektiv näringslivsverksamhet. Stadsledningskontoret framhåller vikten av tillgänglighet och goda kommunikationer och regeringens närtidssatsning på infrastruktur 2009-2010 välkomnas. Kontoret ifrågasätter dock om den ambitionsnivå som regeringen deklarerat i höstens infrastrukturproposition är tillräckligt hög.

Bakgrund

I juli 2007 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka den svenska exportens utveckling. Det främsta motivet var att underreda den s.k. exportparadoxen, där svensk tillväxt och export utvecklats starkt under de senaste årtiondena samtidigt som den svenska andelen av världens samlade varuexport visar på en långsiktigt fallande trend. Utredningen ska undersöka om Sverige tappat fler exportmarknadsandelar än jämförbara konkurrentländer och belysa utvecklingen av Sveriges bytesförhållanden. Utredningen ska också lämna förslag till åtgärder som är lämpliga för att möta denna utveckling.

Utredningen som tagit namnet Exportutredningen överlämnades till statsrådet Ewa Björling den 10 oktober 2008. Stockholms stad har inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet.

Svensk export och internationalisering - Utveckling, utmaningar, företagsklimat och främjande (SOU 2008:90)

Exportutredningen bekräftar bilden av att Sveriges öppna inriktning varit framgångsrik. Den svenska varuexporten har ökat kraftigt under det senaste dryga årtiondet, från 568 miljarder kronor 1995 till 1 096 miljarder 2006. Samtidigt har varuexportens andel av BNP vuxit från 28 procent till 40 procent. Sveriges andel av världens samlade varuexport har däremot sjunkit från 1,6 procent 1995 till 1,3 procent 2006. Denna nedåtgående trend inleddes redan 1970 och utredningen lyfter fram en rad förklaringar till denna utveckling. Den viktigaste är att nya snabbt växande aktörer har haft en tydlig inverkan på fördelningen av världens exportandelar. Stora ekonomier som Indien och Kina har utvecklats i en marknadsekonomisk riktning och blivit allt starkare exportnationer. Sveriges sjunkande varuexportandelar förklaras således av att den totala handeln med varor har ökat ännu snabbare än Sveriges export.

Utredningen lyfter även fram indikationer på att Sverige tappat fler varuexportandelar än jämförbara konkurrentländer. Samtidigt konstateras att Sveriges tjänstehandel utvecklats mycket starkt. Medan Sverige har tappat marknadsandelar i varuexporten har tjänsterna erövrat nya kunder. Sedan 1995 har den svenska andelen av världens samlade tjänsteexport ökat med omkring 40 procent. Tjänsternas andel av Sveriges samlade export har ökat från 19 procent till 28 procent. Om tjänsternas utveckling tas med i analysen har Sverige inte tappat andelar jämfört med EU-15 eller OECD.

Exportutredningen konstaterar vidare att det svenska bytesförhållandet har försämrats under de senaste 40 åren. En viktig förklaring till nedgången i bytesförhållandet är att Sveriges ekonomi är specialiserad inom högteknologiska branscher där den snabba teknikutvecklingen leder till kostnadsminskningar och prisfall för produkterna. Försämringen i bytesförhållandet är ett långsiktigt problem endast om produktivitetstillväxten och innovationskraften inte är tillräckligt hög för att kompensera prisfallen. Om företagen klarar av att öka sin produktionsvolym eller att introducera nya och mer avancerade produktvarianter i snabb takt kan realinkomsterna och välfärden öka trots att priserna går ner. Detta kräver dock ett gott innovationsklimat, där förutsättningarna för FoU och kommersialisering av nya produkter är minst lika bra som i omvärlden. Sverige har hittills klarat dessa omställningar bra.

Utredningen ger därmed en positiv bild av den svenska exportens utveckling. Samtidigt lyfts ett antal strukturella problem fram. Ett litet antal stora företag står för en dominerande del av den svenska exporten. De 72 företag som hade mer än 1 000 anställda stod för 53 procent av exporten 2004, medan de 7 300 exporterande småföretagen endast svarade för 6 procent av exporten. De mindre företagen är också mer sårbara genom att de exporterar ett fåtal produkter till ett litet antal marknader. Analysen av exportens bestämningsfaktorer tyder på att småföretagens export begränsas av omfattande fasta exportkostnader, som ökar med anta-

let ex-portprodukter och antalet destinationsmarknader. Kostnaderna är inte enbart relaterade till transporter, utan rör också den kunskap och information som är nödvändig för att agera effektivt på främmande marknader.

Utredningen presenterar tydliga motiv till ett offentligt främjande och ger en rad rekommendationer gällande offentliga insatser för att stärka svenska företags internationella konkurrenskraft.

- Den viktigaste basen för framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Inget främjande kan kompensera för brister i företagsklimatet.
- Utredningen ser anledning till riktade satsningar för att marknadsföra svenska kunskapsområden med konkurrenskraftiga företag på utländska marknader. Ett permanent Globaliseringsråd bör ges uppgift att skapa strategin över hur Sverige tar tillvara på möjligheterna i den internationella ekonomin och bäst möter framtida utmaningar. Strategin ska vägleda resursfördelning och samordning mellan statliga aktörer.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts av stadsledningskontorets finansavdelning.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret välkomnar Exportutredningens omfattande genomgång av den svenska exportens utveckling och de offentliga insatser som görs för att stärka näringslivets internationella konkurrenskraft. Utredningens samlade bild av utvecklingen bekräftar analysen i Stadsledningskontorets rapport: Framtidsutredningen 2008- Hur påverkar globaliseringen Stockholm och hur utmanar det staden?

Stadsledningskontoret konstaterar att utrikeshandelns betydelse inte kan överskattas i en liten öppen ekonomi som den svenska. Stockholms län är Sveriges företagstätaste region och en av de mest utrikeshandelsintensiva i riket. Ungefär sex av tio anställda i Stockholms län arbetar i företag som bedriver export- eller importverksamhet. Stockholms inriktning mot ett kunskaps- och tjänstebaserat näringsliv står i samklang med utrikeshandelns generella utveckling mot en stigande andel handel med tjänster.

Hittills har Sverige och Stockholm klarat av globaliseringens nya villkor bra men framöver kan vi förvänta oss allt större utmaningar och en ökad konkurrens inom även högteknologisk produktion. Stockholms s.k. profilbranscher inom IT/Telecom, läkemedel/biomedicin, finans, och miljöteknik kommer att behöva vässa sig ytterligare för att kunna konkurrera framgångsrikt internationellt. Och Stockholmsregionen behöver positionera sig ytterligare som attraktiv etableringsort för företagen, men också som attraktiv bostads-, student- och besöksort.

Exportutredningen konstaterar att den viktigaste basen för en framgångsrik tillväxt på internationella marknader är ett gott företagsklimat. Denna analys överensstämmer väl med stadsledningskontorets bild av vad staden kan och bör göra för att stötta näringslivet och stärka regionen inför globaliseringens nya utmaningar. Kontoret vill dock ytterligare understryka vikten av kommunernas näringspolitiska insatser. En god kommunal service är en viktig konkurrensfaktor när det gäller att få företagen att etablera sig och växa i regionen. Hur kommunerna bemöter företagen och tillämpar regelverket har en avgörande effekt på det lokala företagsklimatet.

I Stockholms stad drivs näringslivsfrågorna främst genom näringslivsbolaget Stockholm Business Region (SBR), som årligen mäter hur företagen uppfattar stadens olika förvaltningsars service gentemot företagen. Även inom Stockholm Business Alliance (SBA), som är ett samarbete mellan 47 kommuner i regionen genomförs regelbundna servicemätningar inom viktiga områden som bygglov, markupplåtelse, miljötillsyn, brandtillsyn och utskänkningstillstånd i syfte att jämföra servicen mellan kommunerna. Gemensamma mätningar innebär möjligheter till ett erfarenhetsutbyte mellan partnerkommunerna om hur servicen kan förbättras.

Det är också viktigt att framhålla betydelsen av regionalt samarbetet för en ökad internationell konkurrenskraft. Stockholms stad är i många avseenden beroende av en stark och

växande Stockholm-Mälardalenregionen. Det regionala samarbetet har kommit långt under de senaste åren och det finns en samsyn kring många viktiga frågor. Samarbetet mellan kommunerna i Stockholm Business Alliance (SBA) gör det möjligt för regionen att gemensamt samla sina resurser och marknadsföra sig mot omvärlden. Ju mer attraktiv en region framstår i sin helhet, desto mer attraktiv blir varje enskild del av regionen. För Stockholms del innebär det att samarbetet för att stärka hela Stockholm-Mälardalenregionen blir allt viktigare. Dessutom är det viktigt att stärka hela Östersjöregionens attraktionskraft för utländska investeringar. Viktiga regionala samarbeten sker också inom bl.a. Mälardalsrådet och Region- och trafikplanekontoret.

I Exportutredningen slås även fast att god infrastruktur är en förutsättning för effektiv näringslivsverksamhet. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av tillgänglighet och goda kommunikationer. För att Sverige och Stockholmsregionen ska kunna stå sig i den internationella konkurrensen krävs ett väl fungerande transportsystem för såväl persontransporter som gods. Framkomligheten på vägar och järnvägar behöver bli bättre och fler direkta internationella flygförbindelser kan kompensera för vårt relativt perifera läge. Redan idag har Stockholm kapacitetsproblem i transportsystemen och alla prognoser pekar på en kraftig befolkningstillväxt i regionen.

Stadsledningskontoret välkomnar regeringens närtidssatsning på infrastruktur 2009-2010, men ifrågasätter samtidigt om den ambitionsnivå som regeringen deklarerat i höstens infrastrukturproposition är tillräckligt hög. En stor del av medlen är redan låsta i pågående projekt. Det är också angeläget att sträva efter att förkorta genomförandetiderna för stora infrastrukturprojekt. Dagens planeringssystem för vägar och järnvägar medför ofta förseningar och fördyringar. Att hitta en fungerande planerings- och finansieringsmodell för infrastrukturinvesteringar är en angelägen insats för att stärka svenska företags internationella konkurrenskraft.

Stockholm Business Region

Stockholm Business Regions kontorsyttrande daterat den 4 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Bolagets synpunkter

Då Stockholm Business Region inte arbetar med exportfrågor utan endast investeringsfrämjande verksamhet kommer endast remissvaret beröra det ämnesområdet.

Några av de styrkor som Stockholm- Mälardalenregionen är kända för när det gäller arbetskraft är; hög utbildningsnivå och bra språkkunskaper. Kompetensförsörjningen börjar dock bli en allt mer akut fråga för framtiden och om inte stora satsningar genomförs så riskerar Stockholm- Mälardalenregionen om ett antal år att lida stor brist på kvalificerad arbetskraft.

Stockholm- Mälardalenregionen är stark inom forskning och utveckling. Regionen har i dag ett antal starka kluster inom olika ämnesområden. För att kunna bibehålla och förstärka antalet entreprenörer, innovationer och innovativa miljöer i regionen är det av största vikt att innovationsmiljön förbättras.

I den internationella konkurrensen är det viktigt att Stockholm- Mälardalenregionen ännu tydligare visar på öppenhet och mångfald för att kunna locka hit ännu fler besökare och investera.

För att regionen ska kunna stärka sin internationella konkurrenskraft måste marknadsföringen bli bättre och mer enhetlig. Stockholms stad använder tillsammans med 46 andra kommuner och en rad företag begreppet Stockholm the Capital of Scandinavia i sin internationella marknadsföring. Om denna gemensamma marknadsföringsplattform ska få full kraft krävs att alla inblandade organisationer använder begreppet och bidrar till att utveckla innehållet och de argument som stöder varumärket.